

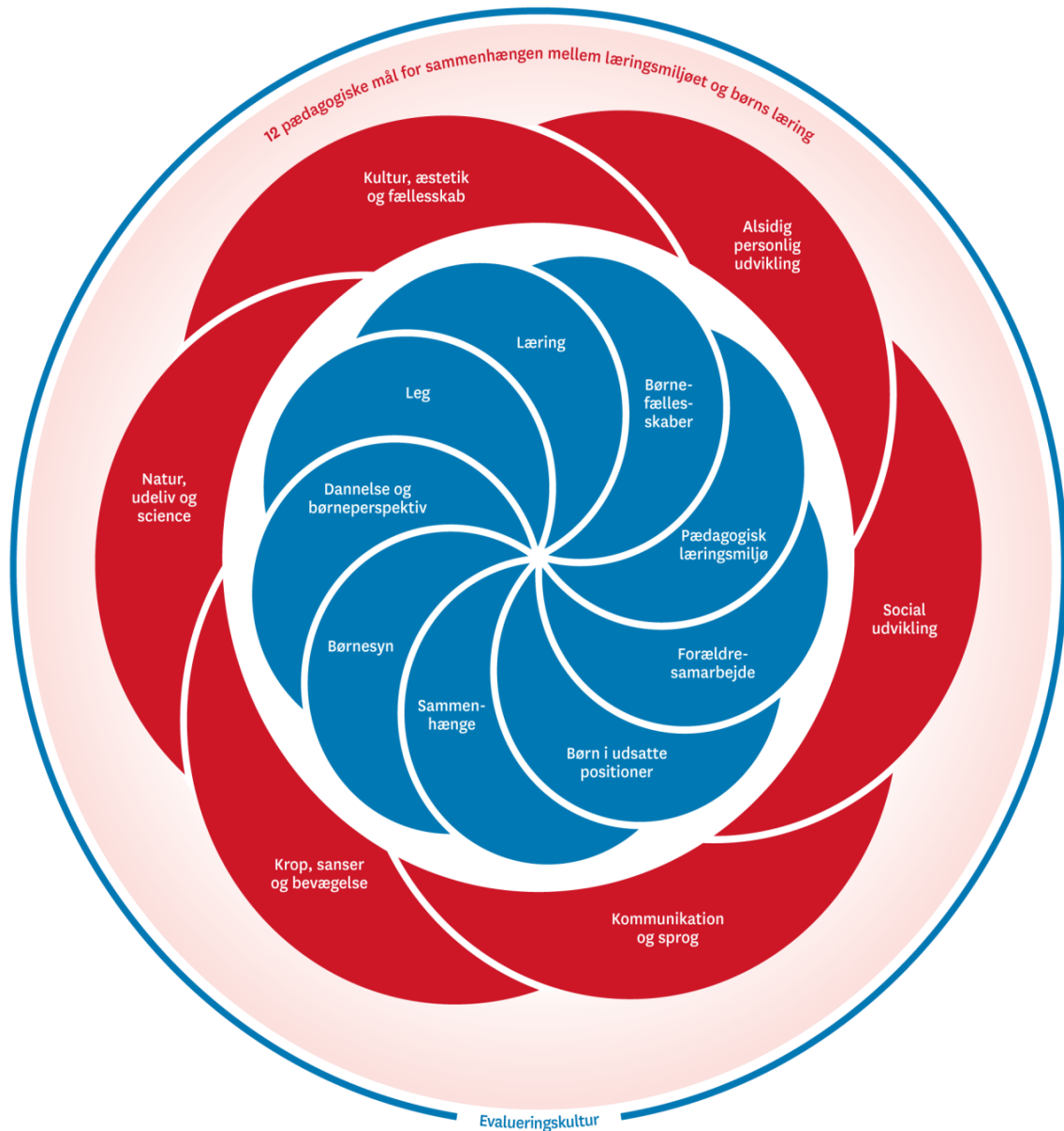

Pædagogisk læreplan for børnehuset Bakkevej 2020

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er

udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Det klassiske gamle hus og de ny tilbygninger, som udgør Børnehuset Bakkevej i Birkerød, kombinerer på bedste vis noget gammel og noget nyt. Alle rum i huset har deres egen funktion, som understøtter børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse i en kulturel ramme. Vi har fokus på fællesskab gennem kreativitet og værdsætter en respektfuld og anerkendende kommunikation blandt både børn, forældre og personale

Børnehuset Bakkevej har plads til op til 34 vuggestue børn og op til 72 børnehavebørn.

Vuggestuebørnene er fordelt på 2 grupper. Myrerne og Pandalarverne. De største vuggestuebørn samles i gruppen "Bakketroldene". Bakketroldene er hver formiddag ude af huset, nogle dage soves der også middagslur ude.

Når barnet er omkring 2,10 år, rykker barnet i børnehaven – juniorgruppen. Juniorgruppen har derfor en lidt højere tildeling af personaletimer.

Børnehavebørnene er delt i 2 grupper. Skovgruppen og den almindelige børnehave.

I planlagte aktiviteter, til fødselsdage, på tur osv. er børnene tilknyttet deres aldersgruppe, Junior, Mellem og Storbørnene. Om morgenerne og om eftermiddagene, i ferier og på andre tidspunkter er børnene ikke i grupper, men bruger legerum, fællesrum eller legepladsen, til leg og spontane aktiviteter.

Skovgruppen er i skoven / nærområdet fra kl 9:30-14:30, undtagen torsdag hvor alle har hjemmedag.

Ofte laver aldersgrupperne i skovgruppen og den almindelige børnehave noget sammen, tager på tur, eller har kreative aktiviteter.

Bakkevej blev bygget i 2015, så vi har nye tidsvarende lokaler og massere af plads. De sidste par år har vi fået opsat nye legeredskaber på legepladsen bl.a. klatrestativer med rutsjebane både til vuggestue- og børnehavebørn. Vores legeplads er i kontinuerlig udvikling, og næste step er at udvikle gode læringsmiljøer på den.

Bakkevejs pædagogiske profil er ” kultur, natur og værdier ”

Kultur definerer vi som de 3 k`er. **Kulturelle tilbud** fx professionelt teater, musik, film, bibliotekets tilbud, museer. Noget andre tilbyder os, og vi lader os inspirere af. **Kulturelle aktiviteter** som noget vi selv producerer, hvor vi bearbejder indtryk, eller materialer, laver malerier, skulpturer, eller skovens materialer omsat i en kreativ proces. Pædagogiske aktiviteter, dans, sang, rammesatte lege. Og sidst men ikke mindst den **børnekultur**, børnene selv er medproducenter på via kreative

processer. Når de fx tegner og legeskriver, klipper og leger, på det som har inspireret dem. Det som sker mellem børnene og som har et udtryk.

Naturen bruges i højgrad som inspiration og læringsmiljø, hvor børnene kan udfolde sig fysisk og ikke begrænses af fastlagte normer og værdier. Her kan en gren være alting, og den skal ikke hverken passes på eller lægges pænt på plads. Natur og udebliv er den perfekte ramme for kreativitet og eksperimenter.

Værdierne er fælleskabet. Vi er sammen med hinanden. Børnene har ret til deltagelse og inddragelse i fælleskabet. Børnene leger og danner relationer til hinanden og de voksne. Disse relationer styrkes, når man gør noget sammen. Producere noget, eller bare er sammen om en oplevelse. Fælleskabet er det børnene særligt kan få i børnehuset, med deres kammerater. Det er her, det giver mening af skulle deles om tingene, vente på tur og være en del af flokken, både fællesskabets øgede muligheder og begrænsninger.

Pædagogisk læreplan

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Børnefællesskaber

Fællesskabet får de bedste betingelser, hvis alle er med på at danne fælles spilleregler og deltage aktivt for at vedligeholde dem. Den pædagogiske profil på Bakkevej betyder deltagelse i fællesskabet gennem en fælles kreativ proces. Vi gør noget sammen. Både børn, ansatte og forældre har en stemme i fællesskabet. Børnene på Bakkevej kan sige til og fra, og komme med input til en fælles proces. Alle børn har en mening om hvordan, hvorfor og hvornår og med hvem. Ingen kan få ret i alt, men alle kan få ret i noget. Medarbejdere og forældre har på nogle områder og på nogle tidspunkter erfaringer og viden, som børnene ikke har og omvendt.

Børnehuset Bakkevejs indendørs lokaler og legeplads er indrettet til, at børnene kan eksperimentere og gøre deres egne erfaringer uden at komme alvorligt til skade. Vi har plaster i metermål, brede arme til trøstende kram og masser af snotpapir, når tårerne løber. Vi kan alle slå os både fysisk og psykisk på en dum traktor på legepladsen, på de andres afvisninger i legen, eller i diskussioner og argumentationer om hvor skabet skal stå. Men som tiden går, og uoverensstemmelser løses, så finder vi fælles spilleregler, fælles glæder og fælles sorger – en fælles kultur. På Bakkevej er det en uendelig proces, som startes hver gang nye børn, ansatte eller forældre træder ind i det eksisterende fællesskab. Hverdagens udfordringer forhandles, og der vælges, hvilke vej vi går. De store linjer forhandles hvert år, når nye tiltag skal rundt i alle krogene, struktur skal aftales, og kalendere skal synkroniseres. Vi er nærværende, og vi får det til at lykkes. Vi tænker og taler, når vi handler i nuet. Vi strukturerer og lægger planer, hvor vi bruger tidligere erfaringer, så det bedste går videre, og det, som ikke virker, hældes ud til højre. Vi sætter tiltag i gang, vi reflekterer og evaluerer.

Børneperspektiv

Børnenes kreativitet og hittepåsomhed er drivkraft for kulturelle aktiviteter og lege. Tegning og maling, fantastiske fortællinger og teater, er pædagogernes middel til at skabe et kreativt fællesskab blandt børnene. Trolde bor under broen, og Heksen i det hule træ, fantasi, spænding og glæde kombineres med konkret viden om naturen. Børnene oplever med krop, hjerne og sjæl, hvilket sted de er landet. De lærer skoven, Sjælsø, Langedam, biblioteket, stationen osv. at kende. De får personlige oplevelser med at tage på besøg på plejehjemmet og se, hvordan "de ældste" har det. De oplever, at der er forskellige mennesker, forskellige steder, normer, regler. Noget er vildt skægt, noget er alvorligt, andet er kedeligt. Og de oplever, at det ændre sig, noget er skægt, når man er lille, og kedeligt når man bliver større. Personlige oplevelser bliver bearbejdet i fællesskabets stemme, og der kommer andre perspektiver på egne oplevelser. Børnene dannes langsomt men sikkert i deres udvikling og får mere og mere viden, erfaringer, stærkere og stærkere præferencer og bliver kompetente på hver deres måde. Deres personlighed forstærkes, og de bliver kendte og kendes af deres kammarater, venner og de voksne, de samarbejder med i dagligdagen.

Leg, læring og dannelse

Færdigheder og kompetencer hos det enkelte barn øves i processerne, og samtidig styrkes barnets evne til at indgå i gruppen på fælleskabets præmisser. "Hug en hæl og klip en tå", som det hedder i et gammelt eventyr. Hold på din ret, men lær at argumentere for det. Skab din egen stemme, som andre lytter til. Ørene skal bruges. Vi husker børnene på, at det er "reglen". Hvis du vil låne, må du bede om det. Hvis du vil deltage, må du spørge. Inviter andre ind i din verden med dit sprog og find sammen ud af, hvordan I kan komme videre.

Musik og teater, kreative projekter, maleudstyr, tegning er et udvalg af mange forskellige materialer, som kan bliver til alting. Papkasserne bliver til et trommesæt eller en rum raket. Pap og papir bliver til dyr eller robotter. Personalet understøtter ideer og tanker fra børnenes eget fantasiunivers, og sammen skabes nye ideer.

Der er tusser, sakse, lim og klisterbånd i lange baner. Nogen gange klippes der i lidt andet end papir, og nogen gang males der på lidt andet end papir, men sådan er det, hvis man skal have lov til at øve sig. Bakkevej er praktisk indrettet. Her må gerne være rodet, og gerne være flere ting i gang samtidig. Nogen gange rydder vi op, og alt er på plads, for næste dag igen at være i spil.

I processerne lærer børnene den fysiske verden at kende. Både den kulturelle og naturen og udelivet. Pædagogerne formidler viden om naturen og naturfænomener, og udforsker sammen med børnene naturens muligheder og begrænsninger. Hvorfor kommer vandet op af kloakken, når det regner? Hvorfor vil ænderne ikke have vores brød i dag? Hvorfor kan man spise myrer, når man ikke kan spise bænkebidere? Hvorfor stikker brændenælder så lang tid efter, man har sluppet den. Der er "rigtige" svar, som de voksne kan lide at give videre, hurtigt. De glemmes lige så hurtigt, og så er der de svar, som barnet selv finder frem til, ved at eksperimentere, spørge, tænke, spørge igen og så forfra. De svar glemmes ikke så hurtigt, men formes og forandres og vokser med barnet.

Naturens materialer omformes og bearbejdes. Grene bliver til fugle eller stjerner, koglerne får øjne og bliver til trolde eller kranier, og knogler bliver limet på pap og bliver en collage, som børnene efterfølgende snakker om. Her bliver konkret viden om naturen formidlet og bearbejdet i en fantasifuld og kreativ ramme, hvor børnenes sprog og begrebsverden udvides.

Bakkevejs skovgruppe har daglig gang i skoven, og den omkringliggende natur. Skovgruppen og de traditionelle børnehavegrupper samarbejder om at formidle natur og kultur i en kreativ ramme. Vi har faste grupper, så alt ikke går op i en daglig diskussion om, hvor man skal være, men samtidig kan grupperne også være sammen på kryds og tværs og, derfor møder man som barn mange muligheder for at få en rigtig god ven.

Vuggestuebørnene udfordres på motorik og kreativitet, når de tager på ture i nærområdet og efterfølgende bearbejder naturens materialer i en kreativ proces.

Maling og lim bliver flittigt brugt. Og pludselig får en kogle et andet udtryk, huskes bedre og genkendes på næste tur.

Barnesyn

Pædagogerne er opmærksomme på børnenes fælleskaber. Alle børn har ret til at være i et fælleskab, så evnen til at lege og fantasere og samarbejde bliver brugt, styrket og øvet. Leg skaber glæde og mening. Leg har en værdi i sig selv. Vi rammesætter legeaktiviteter, legerum og struktur, så alle børn har mulighed for deltagelse i leg. Pædagogerne hjælper, støtter og inspirerer, så børnene har mulighed for at prøve nye roller og nye sociale kombinationer. Måske er den bedste ven, bare en man ikke har fået øje på endnu? Pædagogerne hjælper børnene med at få øje på mulighederne for venskaber. Pædagogerne snakker med forældre om, hvem børnene leger med og opfordrer til at udforske mulighederne for, at børnene kan få relationer, både nære venner og kammerater

Legetøjet bliver flyttet rundt, bruges på nye måder og får forskellige funktioner og udtryk gennem børnenes leg. Personalet understøtter børnenes ideer og hjælper med at få det enkelte barns initiativ og vilje til at spille sammen med de øvrige børns og gruppens behov. Børn og personale samarbejder om at opnå det bedste resultat, om det så er den sjoveste fugl, den bedste vand- og sandleg, eller den mest uhyggelige historie. Glæde og begejstring, rummelighed, nysgerrighed og vilje er nøgleordene i det pædagogiske fokus.

Pædagogisk læringsmiljø

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Børnene er aktivt deltagende med muligheder for valg. Børnene ses og høres, og personalet tolker på børnenes udtryk, og vurderer ved hjælp af deres faglighed, deres relation til barnet og konteksten, i forhold til hvordan de skal positionere sig.

Pædagogerne drager omsorg, trøster, hjælper og viser, at man kan hjælpe og være rar og flink ved hinanden, give plads til hinanden og respektere, at nogen er i gang med noget. Måske kan man være med? Måske må man stå og kigge og vente på den gode "entre". Prøve at spørge og se hvad der kommer ud af det?

På hvilke niveau kan barnet/børnene magte, det de er optaget af og i gang med? Skal de have hjælp og støtte, skal de guides, skal de eksperimentere, eller skal de inspireres? Skal de voksne gå foran, ved siden af eller bagved?

Børnene respekteres i deres udsagn og deres valg, og pædagogerne tolker ved hjælp af kendskab og relation til børnene, om barnet skal støttes og hjælpes til deltagelse eller inddragelse, eller om de klarer opgaven selv.

Børnene har mulighed for at prøve sig frem, fejle og lære. De kan erfare, og i dialog og samtale med andre børn og pædagogerne kan de bearbejde, det som sker, er sket og vil ske.

Børnene hjælpes gennem dagen via vejledning og guidning til at træffe valg. Barnet hjælpes med at bære konsekvenserne af valg.

Eks 1:

Maja på 2 år sidder ved frokost bordet. Hun har flere madder på tallerkenen og spiser på skift lidt af hver. Fadet med grønsager går rundt. Maja tager først en gulerod, derefter en peberfrugt og lægger så guleroden tilbage på fadet. Pædagogen spørger "du vil gerne have peberfrugten, men ikke guleroden?"

Maja tager derefter peberfrugten, smager på den, og lægger den på tallerkenen. Hun rækker ud efter fadet og tager en gulerod, hun tager også en bid af den. "Smager den bedre?" spørger pædagogen.

Maja har nu flere madder, gulerod og peberfrugt på tallerkenen. Hun rækker ud efter fadet med madder, og vil tage en æggemad som hun allerede har. "Nej sige pædagogen" Nu har du nok.

Maja ser muggen ud. "Bliver du sur, når jeg siger nej?" Maja nikker. "Det kan jeg godt forstå" siger pædagogen, "men jeg siger nej, fordi du har så meget på tallerkenen. Der er både... remser op. "Det kan du spise nu."

Refleksion: Pædagogen overvejer i nuet, hvornår hun skal sige stop til Maja. Hvis Maja får for meget på tallerkenen, så kan hun ikke overskue mængden, de andre børn får ikke deres ration, og Maja bliver optaget af at få mere og mere, frem for at spise. Pædagogen overvejer, om hun skal "opdrage" på Maja og sige, at hun skal "tage den hun har rørt ved". Pædagogen vælger at lade være med det, da Majas erfaring med gulerødder og peberfrugter er vigtigere.

Pædagogen er opmærksom på, på hvilket niveau Maja eksperimenterer, afprøver og erfarer. Er hun i stand til spise samtidig? Hvis pædagogen siger stop for tidligt, går Maja glip af gode erfaringer og viden om maden. Maja skal guides gennem måltidet med respekt for hendes egne valg og erfaringsdannelse. Pædagogen spejler Majas følelse, da hun får en begrænsning. Et nej vækker frustration. Pædagogen hjælper Maja med at bære frustrationen ved at anerkende den, og vise hende mulighederne i det hun allerede har.

Eks 2:

Det er sidst på dagen. Der er ikke så mange børn. På bordet ligger puslespil, papir, saks tudser. Maja 2 år henter en bog og skubber til tusserne. Nogle af tusserne falder ned. Pædagogen siger "hov men dog" og samler tusserne op. "Kan du være der nu?" spørger hun. Maja læser højt af bogen, Anders 3½ år sidder ved siden af hængende lidt med hoved af træthed. Pædagogen flytter sig så hun sidder op af Anders. "Maja læser" siger hun. Anders tager en tus og tegner lidt på papiret og lidt på sin hånd. "Du tegner" siger hun, og skubber forsigtigt puslespillene lidt til side, så der bliver plads til papiret.

Maja fortsætter med at bladere og "læser" med høj stemme. Anders klynker og piber lidt. Han er træt. Pædagogen sige med blød stemme, "du er træt", nusser ham lidt og hvisker så "shyy". Maja læser vi skal være stille. Anders rækker nu ud efter bogen, Maja sidder med. Pædagogen tager

blidt Anders hånd og fører den tilbage til papir og tus. Hun siger "Vent lidt, vil du også læse?" Anders nikker, pædagogen siger "Lige om lidt, kan vi høre din historie"

Refleksion: Sidst på dagen er der materialer til rådighed for børnene. De kan vælge mellem flere ting. Pædagogen vælger at samle tusserne op uden at sige noget om, at Maja selv skal gøre det. Hun vurderer, at Maja har noget vigtigt for med bogen. Oprydning og selvhjulpenhed er ikke på dagsorden lige nu.

Hun kan se, at Anders er træt, og støtter ham. Hun sikrer, at Maja kan fortsætte med sin oplæsning af bogen, på trods af at Anders ikke er lydhør.

Både Maja og Anders får mulighed for trivsel og udvikling på trods af forskelligrettede behov sidst på dagen.

Samarbejde med forældre om børns læring

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Forældrene er barnets tætteste relation og dem, der kender barnet personligt som selvstændigt individ. Pædagogerne kender barnet i fællesskabet, hvilke roller barnet har blandt de andre børn og mellem de forskellige personaler. Af og til kan der også over tid opstå personlige og nære relationer mellem pædagog og barn. Relationer mellem pædagoger og børn er en professionel relation, hvor pædagogen fører barnet gennem udvikling, sikrer trivsel, skaber mulighed for dannelse og læring. Pædagogerne er optaget af barnets deltagelsesmuligheder i fællesskabet, forældre er optaget af deres barns muligheder. Nogen gange er det åbenlyst, hvilken vej barnet har i fællesskabet, andre gange skal der flere samtaler til mellem forældre og pædagoger, før de perspektiver kan mødes, og barnets vej bliver synlig for alle.

Pædagoger og forældre udveksler gensidigt, hvordan de forstår de handlinger og valg, barnet træffer. De små børn tolkes, og de større børn udtrykker sig i ord. Er de glade og tilfredse? Vil de gerne i vuggestue/børnehave? Leger de? Spiser de? Er de aktive, deltagende? Vil de gerne være med?

Oftentimes sker der små overleveringer ved aflevering og hentetid. Især hos de små børn sker disse små uformelle samtaler. Det sker, at barnet er meget ked af det, giver udtryk for at noget er galt? Pædagogen kan ringe til forældrene og spørge ind til, hvad de tænker ligger til grund. Sovet dårligt? Sløj? eller noget helt tredje.

I samtaler kan der ske misforståelser og fejlforklaringer. Hvis det sker, skal der hurtigst muligt rettes op på det. Vi har altid tid til en ekstra samtale, og vi er altid interesseret i at få løst evt. misforståelser.

Vi informerer via AULA. I opslag og beskeder fortælles om, hvad der har været fælles opmærksomheder i børnehuset. Dialogredskabet "Hjernen og Hjertet" danner grundlag for forældresamtaler.

AULA er et meget vigtigt redskab til information til forældrene, men det kan ikke erstatte den personlige og gensidige kommunikation mellem personale og forældre.

Barnet fortæller hjemme om forskellige ting. Forældrene refererer, hvad barnet siger og i samtalen med pædagogen "fyldes hullerne ud", så det giver mening.

Eks 1:

Anders er med på biblioteket, han leger med Maja. De leger, at de tager toget til Lyngby. De køber is og bader i svømmehallen. Pædagogen "spiser også is og bader." Da Anders skal puttes om aftenen, fortælle han, at han har været i svømmehallen med pædagogen, og han har fået is. Forældre undrer sig over, at de ikke har fået besked om den nye aktivitet. De tjekker "børneruden" og ser billeder fra biblioteket. Dagen efter taler de med pædagogen om Anders "fortælling". Pædagogen beroliger forældrene, at det er meget normalt, at barnet fortæller, hvad det har været optaget af og endnu ikke er i stand til at fortælle, så forældrene får "den sande variation".

Pædagogen og forældre bekræfter hinanden i, at det er "godt de taler sammen", da børns referater af begivenheder ikke altid kan opfattes bogstaveligt.

Aula bruges flere gange om ugen til at informere om, hvad børnene har lavet og været optaget af. På børneruden melder forældrene sygdom, ferie og fridage, så pædagogerne ikke skal bruge tid på at tage telefoner.

Børn i udsatte positioner

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Alle børn kan på tidspunkter komme i en udsat position, hvor de har svært ved at være i fællesskabet, enten fordi de ikke selv vil, eller fordi fællesskabet ikke vil lukke dem ind. Alle børn kan i perioder afvise at ville samarbejde med pædagogerne eller med de andre børn. Nogle børn har større risiko for oftere at havne i denne udsatte position end andre. Ikke alle børn har samme socioøkonomiske baggrund, og ikke alle børn er født med samme fysiske og psykiske funktionsniveau. Pædagogerne er opmærksomme på alle børn, men de er særligt opmærksomme på de børn, som af forskellige grunde har større risiko for at havne på sidelinje af fællesskabet. Børnenes forudsætninger og vilkår er ikke ens. Nogle børn har i perioder større behov for tæt guidning og støtte end andre. Samtaler med forældre og observationer på børnenes trivsel er data/viden, handlingerne bygges på.

Pædagogerne observerer og tolker på barnets handlinger og udsagn. Større børn kan verbalt give udtryk for, om de trives. Om de er ok, og om de er med. Det er helt ok at have en dårlig dag, og ikke have lyst til at være med. Men hvis der er mange dårlige dage, så er der noget, vi sammen skal have kikket på. Børn, som holder sig for sig selv og er passive, går glip af deltagelse, læring

og erfaringer. Børn, som kommer væsentligt mere i konflikter end andre børn, risikerer at få mange negative oplevelser af deres egne kompetencer, og tilliden til, at andre kan og vil hjælpe kan reduceres.

Små børn har gråd som deres primære udtryk, når de vil sige "Her er noget galt, hjælp mig" Pædagogen tager altid barnets gråd alvorligt og spørger "Hvordan kan jeg hjælpe dig?" Små børn kan ikke svare verbalt, her må pædagogerne bruge deres viden om barnet, deres relation og deres faglige viden. Ofte er forældrene kilden til den viden, pædagogerne har brug for, for at kunne tolke barnet. Børn, der bliver mødt på deres behov, oplever, at de kan have tillid til omsorgspersonerne.

"Mad når jeg er sulten, søvn når jeg er træt, trøst når jeg er ked af det, spændende udfordringer når jeg er frisk."

Kravene til læring og udvikling sættes i forhold til barnets tilstand. Når et lille barn ikke er nysgerrigt deltagende og udforskende ligger der noget til grund. Nogle børn græder ikke men forholder sig bare passivt, andre har et højt konfliktniveau. Disse børn er der ekstra fokus på.

Større børn har allerede erfaringer med deres omgivelser og relationer. Er jeg ok her, opfattes jeg som ok, og opfatter jeg andre som ok? Nogle børn har i perioder større tvivl på dem selv og deres omgivelser. De sætter spørgsmålstejn ved, om det, de voksne siger, er ok. Og de tvivler på det, de bliver mødt med fra venner og kammerater er ok. Der kan være noget til grund for denne usikkerhed. Flytning, skilsmisse, forældre der selv er i krise eller andet. Børn kan på mange måder give udtryk for manglende trivsel. De kan give udtryk for det, ved at være vrede, ikke deltagende, kede af det, afvisende på andres tilbud osv. Noget må gøres, noget må forandres, og det sker i et samarbejde med forældrene. Pædagogerne tager altid udgangspunkt i deres egen muligheder for handling. Ser barnet ud til at ville samarbejde, så går vi den vej. Mere af det. Ofte er det en kort overgang, der skal andre tiltag til. Forandringen ses hurtigt og tydelig.

Andre gange er det ikke så nemt at lave forbedrende forandringer. Der må kikkes bredere rundt i barnets adfærd, og sammenhængen. Bakkevejs pædagoger har altid mulighed for refleksion med inklusionspædagog tilknyttet området - eller i samarbejde med forældrene at indstille barnet til PPR (logopæd., ergo- fysioterapeut og psykolog) så der kan komme en anden faglighed, der sammen med pædagogerne åbner op for at se andre handlemuligheder. Alle børn har forskellige faser i deres udvikling, hvor de kæmper med at få styr på, hvem de er, hvad de vil, og hvordan de deltager i fællesskabet.

Det lille barn skal lære at acceptere, at andre også vil noget. Og ikke nødvendigvis det samme som mig. Der kan komme konflikter om legetøjet, eller om hvem der skal stå først i køen. Det skaber frustration, og denne frustration skal tolkes og bæres af barnet. Barnet skal lære, at det er ok, at blive vred, ked, sur, men ikke ok at slå bide eller sparke. Barnet skal lære, at det er ok, at føle sig vred, men at der er forskellige måder at håndtere dette, og nogle af disse måder er socialt uacceptable. Barnet skal derfor hjælpes ved at blive anerkendt, og guidet.

Børn, som ofte bliver frustrerede og kommer i uløselige konflikter, er i en udsat position, og pædagogerne skal skabe mulighed for, at de kan få succesfulde oplevelser med både at være og give udtryk for følelser, men også komme videre og handle på dem. Det kræver af og til fantasi og målrettede handlinger fra pædagogen.

Eks 1:

Anders 3½ år er ked af det, han græder med store tåre og høj lyd. Pædagogen har en arme om Anders og beholder den der, selv om hun også hjælper de andre børn. Maria 4 år prøver flere gange at få Anders med i togrummet, men han vender sig mod pædagogen og siger "Jeg savner min mor". Pædagogen tager nu Anders på skødet, og han græder endnu voldsommere. "Du savner mor" siger pædagogen med blød stemme. Pædagogen vugger frem og tilbage og trøster med bløde lyde. Hun tager Maja om skulderen og siger, "Anders er ked af det. Han savner sin mor". Maja lægge hånden på Anders. "Jeg savner også min mor nogen gange" siger hun. Pædagogen rejser sig, sætte Anders ned og siger højt. "Nu går vi ind i tog rummet og ser, hvad der sker".

Refleksion: Anders kan i dag ikke af sig selv slippe følelsen af savnet af mor, og kan ikke komme i gang med at lege. Han afviser Majas tilbud om leg. Pædagogen viser, at hun forstår savnet, men hun tager også initiativet til at komme ud af følelsen og ind i legen. Hun inddrager Maja, Anders gode ven, og Maja viser også forståelse. Pædagogen ved, at Anders er i følelsen, savnet af mor, og hun skal hjælpe ham ud af den igen, ved at få ham i gang med legen med Maja, som de fleste dage er meget betydningsfuld for Anders.

Eks 2:

Anders kører med toget rundt på banen. Maja kører den anden vej. Togene støder sammen, Anders begynder nu at græde igen. Han siger vredt til Maja "Flyt dit tog" Maja vil ikke flytte toget og kører frem mod Anders tog. Han siger igen "flyt dig". Han skriger nu. Maja holder sig for ørene. Pædagogen kommer nu til. Hun spørger "hvad sker der her?" "Hun vil ikke flytte sig" siger Anders. Maja køre frem mod broen igen. "Jeg kører på banen" siger hun. Anders holder i sit tog og Maja i sit. Ingen ad dem vil flytte sig. Pædagogen ser på dem begge. "I vil ikke flytte togene" siger hun. Anders er vred og ked. Pædagogen spørger "bliver i uvenner nu?" Maja ser på Anders. "Ja" siger hun. Anders kikker ned i gulvet og snøfter. "Savner du stadig din mor" spørger pædagogen. "Ja" siger Anders, "og så bliver du vred på Maja?", "ja" siger Anders. "Jeg kan godt flytte mit tog" siger Maja. "Det kan jeg også godt" siger Anders. "Det er måske flyvetog?" spørger pædagogen. De flytter nu togene op i luften begge 2 og flyver rundt med dem, uden at bruge skinnerne.

Refleksion: Pædagogen spejler og forklare børnene, hvad der sker mellem dem Hun sætter ord på følelserne og bekræfter, at det er ok. Hun er tålmodig og venter på, at der komme en åbning for samarbejde hos børnene. Hun viser dem en helt anden vej, end de selv kan få øje på. Pædagogen trøster ikke Anders på savnet af mor, men tager løsningen af konflikten med Maja være det, som skal bringe ham videre i dagen.

Da Anders bliver hentet, griber pædagogen fat i mor og får en snak. Det viser sig, at Anders har haft en weekend uden mor og far, hvor han har savnet dem. Pædagogen fortæller, at Anders trods savn har leget, men har haft brug for en del hjælp. Både til at komme over afskeden med mor ved aflevering og for at komme igennem konflikter med Maja. Begge dele noget ham plejer at kunne.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

I Rudersdal Kommune skal natur og ude liv være med til at bygge bro og skabe sammenhæng mellem dagtilbud og skole.

"Naturen bygger bro" er et projekt som strækker sig fra 1. maj året inden skolestart til godt ind i 0. klasse. Den del, der foregår i dagtilbud, orienterer sig ind i "Den styrkede pædagogiske læreplan". Tidlig literacy og digitalisering ind tænkes over tid i projektet for at understøtte arbejdet med disse elementer i overgangen.

Projektet tager udgangspunkt i et fælles tema "Skoven". Årstiderne sætter rammen for, hvad der arbejdes med i de forskellige dele af projektet.

Formål:

- At styrke samarbejdet om børnenes overgang fra børnehave til skole med natur og ude liv som det fælles tredje.
- At styrke børnenes overgang fra børnehave til skole gennem natur og ude liv.
- At børnene oplever større sammenhæng i overgangen fra børnehave til skole
- At børnene oplever kobling mellem tidligere og ny læring.
- At børnene danner relationer med kommende kammerater/venner.
- At børnene oplever sig selv som kompetente og har følelsen af at høre til.

For at understøtte samarbejdsprojektet "Naturen bygger bro", etableres et trekantssamarbejde mellem dagtilbud, skole og naturvejleder, der også udarbejder et årshjul, der arbejdes ud fra.

Dagtilbuddene har også et samarbejde med den tilhørende skole.

Her i Børnehuset Bakkevej har vi 4 perioder, hvor storgrupperne fra vores almindelige børnehave og skovgruppen laver nogle fælles forløb, som er læringsmiljøer, der tager udgangspunkt i årstiderne. Det er perioder, hvor den samlede gruppe er mest muligt ude i skov og natur. Aktiviteterne planlægges, så børnene har oplevelsen af at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterens indhold. Aktiviteterne giver også børnene mulighed for at være aktivt deltagende, nogle gange er der bare fuld fart på alle børn med at deltage, andre gange er der måske nogle børn, som har brug for lidt mere støtte og guidning fra de voksne, i forhold til at se, hvilke muligheder der er i aktiviteten eller til at stole på egen formåen.

Eks:

Nogle af de største børn leger om morgenen på legepladsen. De leger, at fuglene har taget alle regnormene. De leder rundt på hele legepladsen, under sten, bag cykelskuret, oppe i træerne,

prøver at grave et hul, men de kan ikke finde hverken fugle eller regnorme. Undervejs i deres søgen kommer de forbi en pædagog, og de fortæller begejstrede om deres søgen. Pædagogen siger "jeg tror, at fuglene er fløjet ud i skoven med regnormene." Legen afbrydes, da en anden pædagog kommer og siger, at de skal afsted på tur.

Da de kommer ned til skoven, spørger pædagogen, om børnene vil være med til at finde fuglene, for så kan det jo være, at de også finder regnormene. Børnene bliver meget glade og fjoller, det vil de mægtig gerne. Pædagogen deler børnene op i mindre grupper, og inden hun når at sige mere, er børnene allerede i gang med at lede. Anders (4,5 år) sætter sig ned på en træstub og kigger på de andre børn, han ser lidt trist ud. Pædagogen spørger "Du ser lidt trist ud, har du ikke lyst til, at være med til at finde fuglene og regnormen?". Anders svarer, "Jo, men jeg kan ikke finde dem", pædagogen svarer, "måske kan vi finde dem sammen". Anders ser helt glad ud, det vil han meget gerne, og han siger, "kom vi kigger herover". Pædagogen leder inde i en busk, "nej" siger Anders, "fuglene er oppe i træerne, vi skal kigge op i luften". Maja (5 år) kommer hen til dem "hvad laver I", og Anders begynder straks at forklare, og Maja siger, at hun godt vil være med til at lede i træerne. Børnene taler livligt sammen om, hvad de kan se, og de bevæger sig væk fra pædagogen, og pædagogen bliver stående.

Refleksion: Pædagogen vælger at tage legen fra legepladsen op igen, da de kommer i skoven, på den måde får børnene en oplevelse af at have indflydelse på dagligdag og aktiviteter. Når de har oplevelsen af indflydelse, giver det også større mulighed for aktiv deltagelse.

Pædagogen kan se, at det ikke er helt nemt for Anders, og hun støtter ham med, at de kan lede sammen. Når hun vælger at "stikke hoved i busken", giver hun Anders mulighed for at være den, der bringer legen videre, og hun følger hans udspil med at kigge op i luften, derved giver hun Anders mulighed for at få følelsen af, at han kan noget, som har værdi for andre. Ved at de gør det sammen, gør det Maja nysgerrig, hun går med i legen, der dannes relation mellem de 2 børn, og der er ikke længere samme behov for pædagogen.

Ud over de faste årstidsforløb laves der også mindre forløb, hvor gruppen arbejder med tidlig literacy. Det kan f.eks. være at arbejde med bogstaver, men med en legende tilgang. Børnene stifter bekendtskab med bogstaver i mange forskellig former, når der læses, tegnes eller de danner bogstaver med deres kroppe eller andre materialer, kan bogstavet B laves med blade m.m. Der leges lege, hvor børnene skal samarbejde for at styrke relationer. De har samlinger, hvor de skal fortælle om "noget", vente på tur, ikke tale i munden på hinanden. Der laves i det hele taget mange forskellige aktiviteter, for at styrke børnenes tro på egne evner, og for at give følelsen af at høre til.

I løbet af foråret vil der være et forløb med Toftevangsskolen og Smørhullet i foråret, hvor børn og voksne skal mødes i skoven, og der bliver også en dag på skolen.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Børnehuset Bakkevej ligger i et parcelhuskvarter med almindelige boliger hele vejen rundt omkring legepladsen. Op af vejen ligger et lille center med Superbrugs, bager frisør og pizzeria. Bussen, som kører til stationen, går lige uden for lågen.

Længer nede af vejen ligger det lokale plejecenter, som vi har et formelt samarbejde med.

Bakkevejs børn kommer på rigtig mange ture ud af huset. Både går-ture i lokalområdet, ned til Brugsen efter mel, hen af vejen for at se på et igangværende byggeri, ned til Langedammen for at hente æbler osv. Også længere ture, til kulturinstitutionerne, både i og uden for kommunen.

Børnene lærer at køre med bus og tog. De lærer at vente på bus og tog. De får rutiner for, hvornår man skal være eller stå stille osv, som et led i at bevæge sig sikkert i trafikken og i det offentlige rum.

Der er forskel på inde i huset, inde på legepladsen og "uden for lågen". Uden for lågen er der andre mennesker, altså må man ikke rende rundt og larme. Man skal tage hensyn, på en anden måde, end "hjemme" i børnehuset. Derudover skal børnene lære at færdes sikkert og roligt i trafikken.

Børnene oplever, at andre mennesker oftest er meget flinke og rare. De oplever, at de bliver hjulpet og møder smil og glæde. De bliver mødt med accept og med venlighed. Men af og til er det anderledes. Der er mennesker, der af en eller anden grund bare ikke er i godt humør, og som giver udtryk for at børnene ved deres adfærd, høje lyde eller bevægelser generer. Af og til kan der komme verbale udfald mod børnene, eller børnene oplever, at der bliver talt grimt om dem eller til dem.

Pædagogerne forsøger altid at bevare den gode tone, vise børnene at selv om andre mennesker ikke opfører sig ordenligt, så skal man alligevel selv gøre det. De forsøger altid at konfliktnedtrappe, ved at flytte børnegruppen, eller skærme dem mod udfaldene. Hvis det har været meget slemt med "skældud", skriver personalet om det på børneruden, så forældrene har mulighed for at følge op på det sammen med deres børn. Udgangspunktet er altid, at man skal være overbærende. Pædagogerne siger, "de har nok en dårlig dag, de er kede af det eller vrede, derfor sker det."

Op af vejen ligger et lille center med Superbrugs, bager, frisør og pizzeria. Der er et busstop sted, hvor børnene tit venter på bussen. En dag det regner, står børnene i læ op af bagervinduet. Der er lækre kager. Bagerne kommer smilende ud og spørger pædagogen "må de få en kage?" "Ja da" siger pædagogen. Børnene deler kagerne og er enige om, at det er en meget sød bager.

Børnene går Lucia på plejecenteret. De har før besøgene talt om "ældre mennesker", delt erfaringer og oplever.

Da børnene går Lucia med lys og kjoler, ser et af børnene, at en gammel dame græder. Barnet og pædagogen får en snak om det efter følgende. "Hun græder nok, fordi hun er gammel og skal dø", siger barnet. "Ja, måske", siger pædagogen. "Måske græder hun, fordi hun er glad for at se jer gå Lucia i dag, fordi I var så søde og smukke". "Nå ja, det gør min mor også, når jeg er rigtig fin og går Lucia med lys". "Ja, hun bliver rørt" svarer pædagogen. Barnet aer ned af sig selv.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Det æstetiske børnemiljø:

I det psykiske miljø tilrettelægger vi arbejdet med børnene i små grupper, så der er plads og rum til at enkelte barn kan trives og udvikles. Gennem sprog og handlinger styrker vi den indbyrdes respekt af hinanden og accept af vores forskellighed. Vi er opmærksomme på den anerkendende tilgang til hinanden, den gode kommunikation og dialogen mellem os.

Vi er bevidste om vores rolle som medskabere til et godt miljø, hvor man som barn, forældre og personale føler sig velkommen og set.

Vi skaber og tilpasser de fysiske rammer efter de pædagogiske mål. I Børnehuset Bakkevej har vi både indenfor og på legepladsen indrettet læringsmiljøer, som kan ændre karakter efter børnenes interesser, det skaber genkendelighed, tryghed og mulighed for fordybelse. Eks 1: Cykelskuret på legepladsen er blevet ændret fra opbevaring til ved lidt ny indretning at være et rum, hvor børnene har mulighed for at lege forskellige rollelege: butik, køkken eller bare et sted hvor børnene kan gå ind og få "fred og ro" m.m. Eks 2: Vuggestuen har høje borde på gangen, hvor de kan spise, men også lave mange andre aktiviteter udenfor spisetid.

Fysisk dokumenterer vi børnenes aktiviteter og børnenes kreationer ved at hænge det op og stille det på steder, hvor børnene kan vise forældre og andre børn, hvad der er optaget af. Det er dog vigtigt at sige, at vi prioriterer processer højere end produkter, det har større betydning for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, hvordan vi gør det, i forhold til hvad vi gør. Eks. Når vi maler, har det større betydning, hvad der foregår mellem børn/børn og børn/voksne og hvordan, og hvordan børnene udforsker maling, pensler og papir, end det færdige resultat. Vi må bare heller ikke overse, at børnene også oplever stolthed ved det, de har malet, så derfor skal det selvfølgelig hænges op og vises frem. Vi dokumenterer også aktiviteter på Aula med opslag og billeder, så forældre har mulighed for at følge med i børnenes dagligdag på i Børnehuset bakkevej.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Hvilke tegn ser vi på at vores pædagogiske læringsmiljø understøtter børnenes alsidige personlige udvikling?

- At barnet på egen hånd etablerer en relation til et andet barn via fx. legen og forbliver i den.
- At barnet udvikler et nysgerrigt, undersøgende og eksperimenterende forhold til livet og verden.
- At barnet udvikler kendskab til sig selv og andre mennesker.
- At barnet kan udvise tro på egne ideer og har mod på at forfølge dem.

Eks:

En lille gruppe vuggestuebørn på 1-2 år er på legepladsen. Børnene er gået ind i buskadset bag ved skuret, undtagen Julie som står lidt ved siden af og kigger ind på de andre. Pædagogen går hen til Julie. Pædagogen siger, "hvad mon de finder derinde"? Og fortsætter "hov, jeg kan se en edderkop". De andre børn kommer hen til pædagogen for at se edderkoppen. Julie rykker lidt tættere på pædagogen og tager hende i hånden, og pædagogen siger, "Hej Julie, vil du også se edderkoppen." Pædagogen tager den lille edderkop op i hånden, og Malte rækker hånden frem, pædagogen spørger ham, "vil du også mærke den". Malte smiler og får edderkoppen op i sin egen hånd og hviner af glæde, da edderkoppen løber i hans hånd. Pædagogen siger "hvor er du modig", Malte smiler til pædagogen og griner, og pædagogen svarer, "det var sjovt, det kunne du godt lide at prøve".

Julie rækker nu også sin hånd frem, pædagogen ser det og siger "du vil også gerne prøve", hun finder en ny edderkop og lægger den forsigtig i Julies hånd. Edderkoppen løber på Julies hånd, og Julie begynder at græde. Pædagogen siger, "jeg hjælper dig, se nu tager jeg edderkoppen væk." Julie falder til ro, og pædagogen siger, "du var så modig med edderkoppen i hånden, men du blev lidt forskrækket." Næste gang nogle børn går ind i buskadset, går Julie med.

Børns deltagelses muligheder i legen.

Fire piger på 4 år har efter eftermiddagsmaden, valgt at lege med togbanen i alrummet. Pigerne går i gang med at bygge med ligeud- skinner, hængebroer og drejeskinner. Maja og Line bygger og Mille kører med et af togene, Sine betragter pigerne bygge. Sine siger ikke noget, sidder og kigger. Togbanen er nu lang og Line, Mille og Maja beslutter, at nu er den færdig, og de begynder at køre med togene. Pludselig siger Sine mijau.. og krummer sig sammen som en lille kat. Pigerne kigger op fra deres togvogne, som kører lystigt frem og tilbage på skinnerne. Mille, Maja og Line forvandler med ét deres tog til katte, og med katte-lyde leger alle fire piger nu katte-leg. Sine siger: "skal vi ikke lege, at jeg var kattermor", pigerne fordeler roller med flere mødre, baby og far kat. Legen forsætter længe, og rollerne skifter gennem dialogen.

Hvordan tager vores læringsmiljø udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag?

I forhold til det fælles pædagogiske grundlag, er vi opmærksomme på barnet som individ og barnets nærmeste udviklingszone. Vi møder barnet, der hvor barnet er i sin udvikling.

At barnet sover, når det er træt. At barnet sover, til vi i samarbejde med forældrene vurderer, at barnet ikke længere har behov for at sove til middag.

Vi møder barnet, når det viser stor interesse for et emne, eks. elefanter. Vi taler om elefanter, låner bøger, tegner elefanter og tilegner os sammen en viden om elefanter. Vi bruger vores krop til at være elefanter og anerkender barnet i, at det er dejligt at lege elefanter.

For at styrke børnefællesskaberne guider vi børnene til at se og forstå hinanden. fx ved at sætte ord på barnets eller et andet barns følelser. Vi understøtter børnenes leg ved at hjælpe dem videre, hvis der fx opstår en konflikt.

Vi hjælper børnene med at sætte ord på deres følelser og guider dem til at holde samspelet i gang ved dialog. Vi bruger smil, sur, glad og ked af det, som visuelt viser følelsen, barnet måtte have, og styrker barnets evne til at udvise empati og mestring af egne følelser.

I små læringsgrupper giver vi plads til at børn kan udfolde sig og udforske sig selv og hinanden i et tillidsfuldt miljø.

Når vi møder børnene i en anerkendende tilgang, udvikler de mod og tro på sig selv, og en forståelse for andre mennesker.

Eks:

Nikolaj på 4 år har lavet en legobil som han stolt viser frem til samling om formiddagen. De andre børn er meget nysgerrige på, hvad bilen kan, og Nikolaj fortæller, at det er en bil, som kan skubbe legoklodser væk. Pædagogen spørger nysgerrigt ind til, hvad bilen mere kan, hvordan han er kommet på ideen og anerkender, at det er en rigtig flot bil og smart fundet på. Efter samlingen, laver pædagogen sammen med børnene et læringsmiljø i grupperummet, hvor bilen kan leges med, mange børn leger med, og der bygges flere lignende biler. Pædagogen leger med, men det

er børnene, som styrer legen, og pædagogen der henter materialer til at udbygge legen med, og hun sætter ord på det, der sker. Til frokosten fortæller børnene om de biler, der er bygget, og de udstilles.

Hvordan ses den alsidige personlige udvikling i samspil med de øvrige læreplanstemaer?

Når vi arbejder med ét læreplanstema, vil vi uundgåeligt også arbejde med andre læreplanstemaer. I arbejdet med barnets alsidige personlige udvikling, kommer bl.a. barnets sociale udvikling samt dets kommunikative evner også i spil.

At arbejde på tværs af læreplanstemaerne hjælper os med at se det enkelte barns fulde potentiale.

Social udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Hvilke tegn ser vi på, at vores pædagogiske læringsmiljø understøtter børnenes sociale udvikling?

- At alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber og blandt andet herigennem udvikler empati og relationer.
- At det enkelte barn viser tegn på at forstå de forskellige sociale omgangsformer, der finder sted i hverdagens flere forskellige arenaer.
- At barnet kan mærke egne og andres grænser, samt sige til og fra i forhold til andre børn og voksne og udvikler respekt for andres følelser, oplevelser, intentioner og behov.

Hvordan tager vores læringsmiljø udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag?

I forhold til det fælles pædagogiske grundlag (side 6) er vi opmærksomme på barnet som individ og barnets nærmeste udviklingszone. Vi møder barnet, der hvor barnet er i sin udvikling.

I arbejdet med børns sociale udvikling har vi fokus på både det enkelte barn og børnefællesskaber.

I vuggestuen skal børnene lære helt basale sociale færdigheder som at sige fra overfor andre børn men også at kunne aflæse, når andre børn siger fra.

I vuggestuen danner børnene begyndende relationer, som vi understøtter ved at arbejde i små læringsgrupper.

I børnehaven er fokus på at støtte børnene i deres sociale relationer, ved fx små læringsgrupper, hvor en gruppe børn kan fordybe sig i leg og få roen til at styrke relationerne.

Børnehavebørn skal også guides i at forstå andre børns følelser, for herigennem at udvikle empati.

Hvordan ses den sociale udvikling i samspil med de øvrige læreplanstemaer?

Når vi arbejder med ét læreplanstema vil vi uundgåeligt også arbejde med andre læreplanstemaer.

I arbejdet med barnets sociale udvikling, kommer bl.a. barnets alsidige personlige udvikling samt dets kommunikative evner også i spil.

Ved en bred læringsforståelse inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer, støttes børn i at udvikle både sociale, personlige, kropslige og kognitive evner og færdigheder.

Praksisfortælling:

I vuggestue og børnehave bruger vi stop tegn og siger stop til hinanden, når vores egen grænse er nået.

I vuggestuen kører Mette på 2 år på motorcykel ude på legepladsen. Mette har fart på og stopper op, da hun kan høre en flyvemaskine oppe i luften. Bertil får øje på Mettes motorcykel og går målrettet efter den. Han griber fat i motorcyklen og vil køre på den. Mette skriger højt stop, og der kommer en pædagog og hjælper børnene i deres interaktion. Pædagogen sætter sig ned på hug og får øjenkontakt med begge børn, "vil du også køre på motorcykel"? Bertil nikker og siger ja. Pædagogen siger "kom vi finder også en motorcykel til dig". Bertil og pædagogen går mod skuret og finder en. Begge børn kører glade videre, pædagogen siger "se, nu kører I stærkt sammen."

I Børnehuset Bakkevej er legen højt prioriteret. Legen udfordrer børnene i at indgå i sociale relationer, navigere i legens indhold samt mærke vennernes følelser og intentioner.

Praksisfortælling:

Ti børn leger på 1. sal. To piger Mette og Sofie, på 3 år leger med et stort træskib under et bord. Pigerne har hver en barbie dukke, som de fører rundt på skibet. Pigerne leger, at dukkerne er feer, og de flyver rundt over skibet, og de er meget optaget af legen. Nete også 3 år kommer over til pigerne, "må jeg være med?" "Nej," siger pigerne. Nete protesterer og råber til pædagogen, "de siger, jeg ikke må være med." Pædagogen sætter sig hen ved pigerne og spørger, hvad de leger. Pigerne fortæller, de leger feer, Pædagogen siger: "Nete vil gerne være med i jeres sjove leg," pædagogen venter, smiler og kigger pigerne i øjnene. Pigerne reagerer ikke, pædagogen siger: "kan I se, Nete bliver ked af det". Mette kigger på Nete og siger: "ja, men så kan hun være moren", pædagogen spørger Nete om, hvad hun synes om den ide? Nete udbryder glad, "jaaa jeg vil gerne være moren". Pædagogen siger til pigerne: "bliver man ked af det, hvis man ikke må være med i legen?" Mette siger: "Ja man bliver den ked af det, ligesom den ked af det smiley" og peger op mod den orange grædende smiley på væggen. Pædagogen siger: "det var dejligt, at Nete kan lege med. Må jeg også være med"? Ja, siger Nete, "du kan være kaptajnen". Pædagogen siger: "god ide, hvad skal jeg gøre"? Pigerne fortæller pædagogen, hvad hun skal gøre, og de leger alle fire med skibet, hvor er feer, nu med en mor og en kaptajn.

Kommunikation og sprog

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Hvilke tegn ser vi på, at vores pædagogiske læringsmiljø understøtter børnenes kommunikation og sprog?

- At barnet er nysgerrigt og undersøgende i forhold til nye ord, spørger interesseret ind til forståelsen af ordet, øver udtale samt anvender ordet i den rette sammenhæng.
- At barnet anvender sproget i legen/børnefællesskabet og herigennem danner relationer, indgår i fællesskabet og formår at holde relationen/venskaber.

Hvordan tager vores læringsmiljø udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag?

I forhold til det fælles pædagogiske grundlag (side 6) er vi opmærksomme på barnet som individ og barnets nærmeste udviklingszone. Vi møder barnet, der hvor barnet er i sin udvikling.

I arbejdet med kommunikation og sprog har vi fokus på det enkelte barns potentiale.

Sprog skal tales, leges, synges, læses, rimes og ikke mindst gentages.

Vi arbejder ud fra vores viden om, at børn lærer meget mere, når de deltager i samtaler med turtagning, som de ikke ville lære, hvis de blot lyttede til andre, der talte.

Når vi har fokus på sprog og kommunikation, arbejder vi i små læringsgrupper, for herigennem at give plads til at hvert barn får rum til at bruge sproget i et tillidsfuldt miljø.

Vi understøtter børnenes sprog ved at udfordre dem med nye og mere avancerede sætninger og ord. Men også ved at anerkende det sprog barnet allerede har tilegnet sig, fx ved at gentage det barnet siger.

Derudover er vi hele tiden bevidste om, at sprog er både det talte men også vores mimik, krop og håndfagter.

Hvordan ses kommunikation og sprog i samspil med de øvrige læreplanstemaer?

Når vi arbejder med ét læreplanstema vil vi uundgåeligt også arbejde med andre læreplanstemaer.

Arbejdet med sprog og kommunikation foregår i alle aktiviteter i løbet af en dag. Derfor kommer alle 6 læreplanstemaer i spil, helt afhængigt af hvilken aktivitet eller rutine, vi er i.

Er vi i skoven, kommer natur og science i spil, og er vi i gang med rolleleg, kommer den sociale udvikling i spil.

Praksisfortælling:

Oline på 1 år sidder og spiser brød ved bordet. Pædagogen sidder overfor Oline og har øjenkontakt med hende. Oline siger bød.. bød.. pædagogen smiler, kigger barnet i øjnene og siger: "vil du gerne have brød?" Oline nikker, pædagogen rækker brødet til hende og siger: "her er brød, dejligt brød". Oline tager brødet i brødkurven, og pædagogen siger: "du tager brød", Oline begynder at spise, og pædagogen siger: "uhm.. brød, smager brødet godt, jeg kan se, du kan lide brødet". Barnet smiler til den voksne, som smiler tilbage.

Den voksne bruger fokusordet brød, siger det mange gange, og efterhånden eftersiger barnet ordet brød.

I børnehaven bruges sproget hele tiden og i mange forskellige situationer i legen, i rutinerne og i interaktionen mellem børn og voksne. Sproget udvikler sig, bliver mere nuanceret og stiller fortløbende andre krav til barnet. Over hele dagen arbejder vi med dialog, vi voksne er nede i børnehøjde og lytter til børnene og giver dem svar efter deres alder og udvikling. Vi arbejder med fokus ord, vi giver barnet ord, vi pakker nye ord ud, smager på dem, siger dem med børnene og spørger nysgerrigt til, hvad de betyder, og hvad børnene tænker om dem. Vi rimer og remser, synger og sludrer, vi leger med ordene og opfinder gerne nye. Vi læser dialogisk læsning, hvor vi taler om ord og indhold, mens vi læser.

Praksisfortælling:

Vi har haft et biblioteks projekt i mellemgruppen. Udgangspunktet for forløbet har været børnenes store lyst til at læse bøger i skoven, og der blev lånt på e- bogreolen. På den måde blev der nydt stille stunder, hvor vi kunne fordybe os i de nye verdner, som bøgerne tog os med i. Vi brugte også fysiske fagbøger om insekter og blomster. Dels for at finde de insekter, som børnene selv havde fundet i skoven, men også for at se alle de spændende insekter, som også findes, men som børnene ikke havde fundet endnu.

Flere børn ytrede også, at de synes, det ville være dejligt at komme på biblioteket. For at lege, låne og læse bøger.

Vi besluttede, at på baggrund af børnenes lyst til at gå på opdagelse i bøger, så skulle vi lege bibliotek. Børnene skulle lave deres eget lånerkort med et foto af dem selv og tegne efter eget valg på den anden side af kortet. Lånerkortet skulle bruges til at børnene kunne låne deres egen bog på biblioteket. De skulle selv finde en bog, de ville låne, og de voksne i gruppen skiftedes til at være bibliotekar. Børnene bar derefter selv deres egen lånet bog med hjem til børnehaven.

Hjemme i børnehaven legede børnene selv bibliotek hvor de kunne komme og låne bøger og aflever igen.

Projektet udviklede sig løbende, med at vi fordybede os i en bestemt bog. Den handlede om et lille monster, som var bange for at være alene hjemme, når det var mørkt uden for. For lille monsters fantasi fik lavet mange uhyggelig ting ude i mørket, alt fra slange, tyve og tiger. Vi fik talt om, hvad

der gjorde os bange, og hvad vi gjorde, når vi blev bange. Flere børn sagde, at de gemmer sig under deres dyne.

Vi lagede "monster" i skoven det var både spændende og farligt. Efterfølgende byggede vi "lille monsters" hus af emballage (tomme æsker, bøtter, låg, propper). Der var fri fantasi til at bygge, så nogle børn byggede en stol til "lille monster", og et gardin han kunne trække for sit vindue, når han blev bange.

Vi har delt meget omkring vores projekt med forældrene. Vi har informeret via børneruden, hvor forældrene kan se, hvilke bøger vi dykkede ned i, så de havde mulighed for at låne samme bog hjemme.

Dertil har forældrene samlet skrot til byggeriet af "lille mosterens" hus.

Vi har opfordret forældrene til at snakke videre hjemme med deres barn, om hvad deres barn bliver bange for. Vi fandt ordet modig i bogen om "lille monster". Hvad betyder det at være modig? Hvordan kan man være modig? Det talte vi meget om i børnehaven, og vi opfordrede også forældrene til at tale med deres barn om det derhjemme.

Krop, sanser og bevægelse

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Hvilke tegn ser vi på at vores pædagogiske læringsmiljø understøtter udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

- At alle børn finder interesse og glæde i at udfordre og eksperimenterer med kroppen på mange forskellige måder.
- At alle børn oplever krops- og bevægelses glæde både i ro og i aktivitet og herigennem bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan tager vores læringsmiljø udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag?

I forhold til det fælles pædagogiske grundlag (side 6), er vi opmærksomme på barnet som individ og barnets nærmeste udviklingszone. Vi møder barnet der, hvor barnet er i sin udvikling.

I arbejdet med udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse, arbejder vi i små læringsgrupper, for at skabe rum til det enkelte barn. Vi understøtter og udfordrer børnene ved at sætte rammerne for motorisk aktivitet, der giver forskellige sanselige og kropslige erfaringer. Vi går i skoven, der har en blød og til tider mudret jordbund, løber op og ned af bakker, går balancegang på legepladsen, går på motorikbane, laver børneyoga og meget mere.

Også i rutinerne er der en masse kropslige erfaringer at gøre sig. Tage tøj og sko af og på, selv kravle op af stigen til krybben i vuggestuen.

Når vi møder børnene positivt og motiverende, understøtter vi bevægelsesglæden.

Eksempel fra hverdagen:

Den ene vuggestuegruppe laver rytmik med 6 børn i alderen 2 år i pude/soverummet. Pædagogerne har planlagt et forløb, hvor børnene skal lege, at de er bondegårdsdyr. Børnene skal kravle, som at de er en ko, der går ud på marken. Pædagogerne fortæller en historie om en bondegård, hvor køerne har været indenfor i stalden hele vinteren, og nu er det blevet forår, og alle køerne skal ud på marken og spise dejligt grønt græs. De 2 pædagoger begynder at kravle, mens den ene pædagog siger: "jeg er en ko, og jeg vil så gerne ud på marken", den anden pædagog begynder at kravle lidt hurtigere, den første pædagog siger: "kom alle mine køer, kom med ud på

marken". Alle børnene begynder at kravle rundt mellem hinanden, undtagen Jens, som har sat sig henne ved døren. Den anden pædagog kravler hen til ham og siger: "kom Jens, du kan være en ko sammen med mig". Jens bliver bare siddende. Pædagogen sætter sig ved siden af ham og spørger "vil du ikke være en ko?" Jens ryster på hovedet og siger "mig løve". Pædagogen spørger "vil du gerne være en løve?". Jens smiler stort og nikker bekræftende. Pædagogen smiler til ham "du vil hellere være en løve. Hvordan er man det?" Jens begynder at kravle hurtigt rundt, sætter sig på knæ, brøler som en løve og viser "skarpe kløer". Pædagogen spørger "må jeg også være en løve?" Jens nikker og siger "kom løve". Jens og pædagogen kravler rundt som løver, de andre børn kigger interesserede på dem, og legen ændrer sig fra at være bondegård til at blive til en jungle med flere vilde løver.

Børnene elsker legen, det bliver deres leg, for "ideen" er kommet fra ét af børnene selv. Alle børn kan deltage og alle bliver inkluderet i fælleskabet, alle får pulsen op og spændingen ved, at de er farlige løver i stedet for "kedelige køer". Jens oplever at være betydningsfuld og have en værdi i sig selv, når børn og pædagoger følger med på hans løveleg. Børnenes deltagelsesmuligheder udvides og vi kan se at børnene nu er mere aktivt deltagende.

Hvordan ses udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse i samspil med de øvrige læreplanstemaer?

Når vi arbejder med ét læreplanstema vil vi uundgåeligt også arbejde med andre læreplanstemaer.

I arbejdet med krop, sanser og bevægelse kommer bl.a. barnets alsidige personlige udvikling i spil. Når barnet oplever en glæde ved at bruge sin krop og har en oplevelse af at være selvhjulpent, udvikler barnet mod og en tro på sig selv.

Praksisfortælling:

Storgruppen skulle på tur, og børn og pædagoger gik i garderoben for at tage tøj på. Der blev kæmpet med tøjet, børnene kaldte på hjælp fra pædagogerne, nogle børn blev uvenner undervejs og nogle gav op.

Pædagogerne besluttede i samråd med børnene, at vi måtte øve os. Derfor afsatte vi mange formiddage, hvor vi øvede og øvede os i at tage tøjet på. Ved hjælp af billeder talte vi om tøjet, der skal på til årstiden og hvilken slags tøj der skal på.

I små grupper tog vi termobukser, jakke og støvler på, tog det af igen og hængte det op på knagen i garderoben. Vi øvede igen og igen, børnene begyndte at hjælpe hinanden med de stramme termobukser og at få buksebenene ud over støvlerne.

Pludselig gik det som en leg, og vi kunne sammen grine over det, som var svært, og sammen formåede børnene at lykkes om opgaven.

Når vi nu skal på tur, klarer børnene selv at få tøjet på og hjælper hinanden. Børne trives godt i selv at kunne, og personalet kan se og høre, at det smitter på mange andre områder i hverdagen.

Natur, udeliv og science

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Børnene er klar til at gå på opdagelse! De udforsker og synes, at det som udgangspunkt er spændende at se på, opleve, eksperimentere med det, de omgiver sig med.

Børnene har daglige erfaringer med legepladsens muligheder. De fleste børn opfører sig hjemmevant i den ramme. De eksperimenterer med kroppen, på legepladsens redskaber, og med deres kammerater leger de og udfordrer sig selv. Vejret er en stor medspiller på, hvad der skal ske. Er det regnvejr, så er det lege med vand og sand. Er det sommer og sol, kan man tegne på fliserne osv.

På i Børnehuset Bakkevej har vi på legepladsen store bøgetræer, som om efteråret smider alle bladene og en masse bog. Børnene leger med, og i disse blade. De oplever at kunne gemme sig i dem, smide dem op i luften og se dem flyve ned igen. De kan samle de flotteste og lave mønstre osv. De samler og lægger i rækker og tæller og har "tusind mange" bog i deres spande.

Om sommeren er det bær og blomster, som samles, smages på og leges med.

Brændenælde stikker, så dem lære børnene at holde sig fra, hindbærrene har torne, så her skal man også passe på. Snebærrene får man ondt i maven af, sige de voksne, så dem skal man også lære ikke må komme i munden.

Kendskabet til naturen, og det der er i den, kommer i takt med, at børnene oplever og erfare i samspil med de andre børn og med de voksne.

Der er også natur og ude liv uden for lågen.

Børn og voksne tager på tur. I skoven, til søen til stranden. Vi har omkring Bakkevej mange skønne natur områder.

Ikke alle børn er fortrolige med de større udfordringer, det mere "vilde" ude liv giver.

Der skal øvelse til at gå i kuperet terræn, med større grene som skal forceres, og andre udfordringer der skal overvindes.

Børnene på Bakkevej bliver udfordret med det "naturlige" vilde ude liv. Derfor kommer både vuggestue og børnehavebørn, ud både på legepladsen i det kendte og "uden for lågen" i det ukendte.

Børnene får hjælp til at klare udfordringerne. Både kopsligt og psykisk.

Eks 1

Anders på 1½ år er på marken. På stien går det fint. Anders går med pædagogen i hånden, men slipper hurtigt og går rask der ud af. Pædagogen peger på sommerfuglen, som sidder på blomsten. Anders får øje på den, tager ud efter den, men den flyver. De kan følge den med øjerne. Den flyver ind over græsset, som er højt. Anders tager et par skridt ud i græsset, men kan ikke løfte benene højt nok til at gå selv.

"Vi går efter sommerfuglen" siger pædagogen. Hun tager Anders i hånden, og sammen tager de skridt ud på marken i det høje græs. Pædagogen siger "Vi kikker efter sommerfuglen, hvor er den henne?" Anders vil gene videre, og selv om det er svært at gå i græsset, forsøger han igen og igen.

Til sidst bliver han træt og begynder at græde. Pædagogen tager ham op og bærer ham tilbage på stien, De andre børn har fået øje på en snegl.

Pædagogen fortæller mor om oplevelsen om eftermiddagen, og mor fortæller, at de oplever, at Anders altid vil bæres, når det er lidt hårdt. De taler sammen om, hvordan jagten på sommerfuglen fik Anders til at overvinde, at det var hårdt og faktisk blev ved længe.

Han skal jo også lære det, siger mor, men det kommer måske af, at jeg heller ikke er det store natur menneske. Jeg synes også, det er nemmest at gå på stierne. De griner lidt ...

Den naturlige nysgerrighed kan blive afløst af forbehold, afstandtagen og en snert af frygt over for ting, man ikke har øvelse med eller erfaring for.

Hos de større børn er det oftere, "at være bange for edderkopper" der går igen. Mange børn har også opøvet en fornemmeles for, at det er "øv og ad" at blive våd, beskidt, eller griset på fingrene. Det kan være en udfordring at få en oplevelse af, at det er en dejlig skovtur, hvis man hele tiden går med "frygten for edderkopper" eller ikke kan tage fat i en gren, fordi den er våd.

Eks 2

Maja, 4 år står med hænderne inde i ærmerne. De andre børn kommer med biller og larver til den store hvide bakke, som pædagogerne har medbragt til "krible krappe dyr" Den ene pædagog tager en bænkebidder på sin hånd og viser den til Maja. Maja væmmes og trækker sig tilbage.

Pædagogen siger, "Det er en bænkebidder". "Tror du den bider i bænken"? hun griner og prøver at få Maja til at løsne lidt op på sin anspændthed. Maja, kikker og siger så, "Har den tænder"? Pædagogen tager den helt op til næsen, og kikker intenst på den. "Jeg kan ikke se, om den har munden åben"? Maja strækker sig lidt på tæer og er nu åbenlyst interesseret. Pædagogen rækker den ned til Maja. "Kan du se om den er åben"? Maja, siger "åben nu munden så jeg kan se, om du har tænder"

Pædagogen respekter at Maja er forbeholden, men forsøger at få Maja til at overvinde det, og vække hendes nysgerrighed. Sammen kommer de nærmere spørgsmålet. Hvad er en bænkebidder for en? Har den tænder, bider den bænke? De griner sammen og oplever noget sammen.

Næste dag på legepladsen har Maja fundet en edderkop i en rund metalbeholder. Den prøver at komme op, men glider ned af kanten igen. Pædagogen siger, "skal vi prøve at hjælpe den op"? Pædagogen tager ud efter den med pege og tommelfinger, men edderkoppen er blevet forskrækket, og alle 8 ben basker rundt. Maja bliver også forskrækket og tager et spring tilbage.

Pædagogen prøver igen og får nu edderkoppen op på sin hånd. De andre børn, som står omkring, vil gerne holde den. Maja, siger, "jeg tror, den har brækket sit ben. Og stikker hoved helt hen til den. "Det var synd". Vi må hellere sætte den ind i busken.

Maja har nu en større fortrolighed med "krible krable" dyrene. Hun opsøger selv de små og vil gerne inddrage pædagogen i sit fund. Hun er stadig ikke helt sikker på situationen, og skal have hjælp til at løse opgaven: "at hjælp " edderkoppen.

De finder sammen ud af det, og pædagogen udviser empati for både Majas forbehold og edderkoppen

Her blive Maja præsenteret for, hvordan edderkoppen både kan være genstand for nysgerrighed, og undersøgelse, samtidig med at pædagogen viser, at man skal passe på den, og " sætte den tilbage i busken".

Kultur, æstetik og fællesskab

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Hvilke tegn ser vi på at vores pædagogiske læringsmiljø understøtter at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

- At alle børn indgår i ligeværdige i forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrund i relationen og legen.
- At alle børn får mulighed for at dele, spejle sig i og fortolke egne og andres livserfaringer og hvor disse oplevelser har en kropslig dimension, fx kropslige fornemmelser og oplevelser.
- At alle børn får mulighed for at deltage i kreative aktiviteter, hvor de prøver forskellige materialer og redskaber af.

Hvordan tager vores læringsmiljø udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag?

I forhold til det fælles pædagogiske grundlag (side 6), er vi opmærksomme på barnet som individ og barnets nærmeste udviklingszone. Vi møder barnet, der hvor barnet er i sin udvikling.

I arbejdet med kultur, æstetik og fællesskab inddeler vi børnene i små læringsgrupper, dette for at give plads til det enkelte barn i et tillidsfuldt miljø.

Vi anerkender det enkelte barn og dets forskelligheder. Når vi møder alle børn med en anerkendende tilgang, viser vi, at alle børn er noget værd på trods af forskelligheder. Vi snakker om traditioner i egne og andres kultur.

I løbet af året har vi forskellige kulturelle aktiviteter og traditioner. Vi har fokus på bl.a. jul, fastelavn og påske, hvor vi fx synger, klippe-klistre og fortæller historier.

I forhold til æstetisk læring, tilbyder vi aktiviteter, hvor børnene kan afprøve forskellige materialer. Vi maler, tegner, klipper og modellerer.

Praksisfortælling:

Der holdes ofte samlinger i små grupper. Børnene har her mulighed for på demokratisk vis at have mulighed for at ytre sig og få en spirende forståelse af demokratiske processer.

Samlingerne er præget af gentagelser. I vuggestuen synges der de samme sange, og i børnehaven taler vi om dagen, årstiden, hvad vi skal spise, og hvad vi skal lave i dag. Gentagelserne og genkendeligheden giver børnene en tryk og forudsigelig start på dagen.

I vuggestuen bruger børnene ofte hænder og fødder, når der skal laves kreative aktiviteter. Børnenes deltagelse i eget værk er vigtigt, og den taktile sanselige tilgang vægtes højt. Hvad kan jeg mærke, når jeg får tegnet rundt om min fod. Hvad kan jeg mærke, når jeg maler med mine hænder, laver håndaftryk og laver finger- og fodmaling.

Praksisfortælling:

Vi har samlet blade i skoven til krans, vi bruger skovens materialer, og viser børnene, at de kan skabe noget smukt med det, som de selv har samlet. Børnene skal efter samling sætte blade på ståltråd. I små grupper kommer børnene op til bordet og deltager i aktiviteten med en voksen. *Anton og Lars sidder med voksen Lise og sætter forsigtigt bladene på ståltråden, som let bukkes og danner en løkke. Lars siger, "det er svært, jeg kan ikke". Lise siger "jeg vil gerne hjælpe dig, jeg ved du kan." Lars kigger på Lise og nikker. Lise holder ståltråden, og forsigtigt sætter Lars et efter et bladene på, til der er mange blade, og de danner starten af kransen. "Se, du kan godt" siger Lise, Lars smiler og siger "nu vil jeg godt selv". Lars fortsætter et stykke tid og siger så "nu er jeg færdig". Lise siger "skal vi hænge den op, så du kan lave videre på den senere?" "Ja" siger Lars, og sammen hænger de kransen op på snoren. Da Lars går væk fra bordet, siger han til Jakob, "se min krans, den har jeg lavet".*

Hvordan ses kultur, æstetik og fællesskab i samspil med de øvrige læreplanstemaer?

Når vi arbejder med ét læreplanstema, vil vi uundgåeligt også arbejde med andre læreplanstemaer.

Med et fokus på kultur, æstetik og fællesskab kommer bl.a. barnets alsidige personlige udvikling også i spil. Børnene tilegner sig erfaringer om sig selv og andre børn på tværs af forskellige kulturer.

Evalueringsskulturr

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskulturr i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringsskulturr, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Vi evaluerer hvert andet år med henblik på at udvikle praksis. Vi evaluerer de mål, vi har lavet for vores indsatsområde. Vi evaluerer ved at analysere data opsamlet i aktionslæringsforløb skrevet i ”skema til handling”, sprog- og dialogvurderinger, børneperspektiv m.m. I vores evaluering af mål tager vi udgangspunkt i en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse ved at se på de løbende evalueringer af udvalgte udsnit af indsatser, forløb eller aktiviteter.

Vi bruger også det pædagogiske tilsyn som en del af vores evaluering.

Evalueringen bliver offentliggjort på Børnehuset Bakkevejs hjemmeside som en del af den pædagogiske læreplan.

Inden evalueringens betydning bliver indskrevet i vores pædagogiske læreplan, bliver indsatsen og evalueringen præsenteret for forældrerådet.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Indsats for 2020 har været: Inddragelse af børneperspektiv og udvidelse af børn og voksnes relationskompetence.

Indsats og forløb har taget udgangspunkt i de pædagogiske mål for læreplanstemaerne:

- Alsidig personlig udvikling
- Social udvikling
- Kommunikation og sprog
- Kultur, æstetik og fællesskab

Vi har også været noget ind over:

- Krop, sanser og bevægelse

- Natur, udeliv og sciencet

Fællestræk på tværs af alle grupper i analysen af vores indsamlede data:

Det har betydning, at give børnene tid og plads til egen leg. At børnene får en oplevelse af medbestemmelse og medindflydelse. Nogle børn, især de mindre, skal have hjælp til at sætte ord på ønsker og behov. Det styrker børnenes muligheder, når de er i mindre, aldersopdelte grupper med faste voksne, det kan være uoverskueligt for børn og voksne, hvis der bliver rykket for meget rundt med børn og voksne i grupperne. For at sikre børnenes medbestemmelse og medindflydelse har det også stor betydning, at alle situationer i løbet af en dag i vores børnehus tager udgangspunkt i børnenes virkelighed ex: biblioteksleg, eller at lede efter fuglene på legepladsen og i skoven, med andre ord at følge børnenes "spor": Hvad optager dem? Og Hvordan kan de voksne følge det spor? Det er vigtigt, at børnene kan være aktivt deltagende, ex. kreative aktiviteter, krop og bevægelseslege, men også aktivt deltagende i forhold til indretning (hvor skal legetøjet være). Derudover er det også vigtigt, at hverdagens læringsmiljøer (børnenes egen leg, vokseninitierede aktiviteter og rutinesituationer) er aldersrelevante, så de tager udgangspunkt i det enkelte barns eller gruppens zone for nærmeste udvikling (Vygotsky). Alle voksne skal være med til at sikre, at alle børn har mulighed for at blive set og hørt og kunne være med til at bidrage til de aktiviteter, de er med i.

Det er vigtigt med faste voksne, som kan være gode rollemodeller, ved at de bl.a. forholder sig til deres positionering i forhold til børnene: gå foran-ved siden af-bagved. Det har betydning, at de voksne er aktivt deltagende i alle situationer, men stadig at have voksenpositioneringen for øje. Hvis det bliver for voksenstyrede, forudbestemte aktiviteter, kan det ske, at nogle børn har mindre mulighed for deltagelse. Det er vigtigt, at den enkelte voksne er opmærksom på sin kommunikation med børnene, både hvad angår det talte sprog, mimik og kropssprog. Den voksne skal altid have opmærksomhed på barn/barn og barn/voksen relationer. Det har betydning, at det er gode voksenrollemodeller, som kan indgå i aktiviteter med en legende og udforskende tilgang.

Udviklingstiltag:

Vi skal have større fokus på vidensdeling mellem personalet på tværs af vuggestue-børnehave og mellem grupperne i afdelingerne. Vidensdeling kan være med til at åbne op for nye måder at arbejde på i ens egen gruppe og derigennem også være med til, at der bliver en mere fælles pædagogisk sammenhæng og arbejdsform i Børnehuset Bakkevej.

Vi skal også være opmærksomme på rollefordeling mellem personalet.

- Hvem er nærværende med børnene?
- Hvem tager sig af andre opgaver, ex. hjælpe børn på toilettet, finde materialer til aktiviteter, ordne rulleborde m.m.

Hvilken betydning har forløbene haft for læringsmiljøet:

Vi er blevet meget mere opmærksomme på, hvordan vi kan være med til at understøtte børnenes leg ved at være bevidste om voksenpositioneringen (foran-ved siden af- bagved), nogle gange skal vi støtte, guide og rammesætte, andre gange skal vi trække os helt i baggrunden.

Dannelse og børneperspektiv har fået en meget større betydning, så børnene nu er mere deltagende, og de har en meget større indflydelse og medbestemmelse på hverdagsrutiner, børneinitierede aktiviteter og voksenplanlagte forløb.

Børnefællesskaber er gennemgående i alt, hvad vi laver, ex. bruger vi ordet "hjælpemakker", det kan være at hjælpe hinanden med overtøj af/på; når det er svært lige at finde det rigtige stykke legetøj; at holde i hånd når man er på tur m.m. Alt sammen for at det enkelte barn har mulighed for at være aktivt deltagende, kunne vise initiativ, skabe nye relationer og mulighed for at prøve forskellige roller, nogle gange er man den, som har brug for hjælp, andre gange er man den, som kan hjælpe en anden.

Vi har fået større fokus på rammesætning, organisering og tilrettelæggelse af praksis, og at det pædagogiske læringsmiljø er i alt, hvad vi laver med børnene: børnenes leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter og daglige rutiner, herunder at inddrage børnenes perspektiv og aktive deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Selv om vi hovedsageligt har arbejdet med børneperspektiv i forhold til: leg, dannelse og børneperspektiv, læring, børnefællesskaber og pædagogisk læringsmiljø, så har vi også været noget ind over barnesyn, samarbejde med forældre, børn i udsatte positioner og pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til børnehaveklassen.

Vores arbejde med inddragelse af børneperspektivet har gjort os meget mere opmærksomme på, hvor børnene har medbestemmelse, medindflydelse og mulighed for aktiv deltagelse i deres hverdag og aktiviteter.

Det har nu betydning for udformningen af den pædagogiske praksis på børneniveau: Børnene er nu mere med i planlægning af aktiviteter og forløbet af dem; de bliver lyttet til; set på (hvad leger de), og den enkelte aktivitet kan ændre indhold/retning undervejs, fordi børnene giver udtryk for nye eller andre ideer.

På personaleniveau bliver der arbejdet med vidensdeling af erfaringer, gode ideer, deling af artikler, video af egen praksis, praksisfortællinger m.m.

For vores organisering har det betydet, at vi har en større opmærksomhed på rollefordeling: Hvem er nærværende med børnene, og hvem klarer de opgaver, som kan komme til at tage fokus fra nærvær.

Vores evaluering har givet anledning til at se nærmere på børneperspektivet. Når vi arbejder med, at børnene skal have medbestemmelse, medindflydelse og mulighed for aktiv deltagelse i deres hverdag og aktiviteter, får vi så sikret, at alle børn har lige muligheder. Her er det af betydning, at vi har ekstra øje for børn i udsatte positioner.

Med børn i udsatte positioner forstås, børn der af forskellige årsager er udfordret på deltagelse i sociale fællesskaber i en kortere eller længere periode.

Derfor har vi valgt, at indsatsområde 2021 bliver: **Børn i udsatte positioner, og hvordan sikrer vi deres børneperspektiv.**